

# חזבאללה והמלחמה הבאה עם ישראל:

## המגמות המתפתחות מסוריה ועד רצועת עזה

### בנדטה ברטי ויורם שוייצר

המאמר מציג הערכה לגבי מעמדו המקומי והאזורי של חזבאללה בעת הזאת, תוך הדגשת האופן שבו הארגון התאים עצמו לאתגר של לחימה בסוריה לצד כוחותיו של בשאר אל-אסד. אחרי ניתוח מעמדו הנוכחי של חזבאללה והאסטרטגיה שלו, המחברים מוסיפים ומתעמקים בשאלה של "המלחמה הבאה" האפשרית בין הארגון השיעי הלבנוני לבין ישראל, תוך הדגשת הלקחים הרלוונטיים שהארגון עשוי להפיק בעקבות מבצע 'צוק איתן', וכן ממעורבותו הנוכחית בקרבות המתחוללים על אדמת סוריה. ראשית, המלחמה בסוריה מספקת לחזבאללה הזדמנות לשפר את יכולותיו הצבאיות ואת מיומנויות הלוחמה ההיברידית, והדבר עלול להוביל לשיפור טקטיקות של לוחמה קונוונציונלית ולהגביר את השימוש בהן במלחמה הבאה עם ישראל. שנית, הפקת הלקחים מהמלחמה האחרונה בעזה – לרבות הרגישות הפוליטית והפסיכולוגית בישראל למתקפות על תשתיות חיוניות ולפעולות חדירה לשטחה – עלולה לסייע לחזבאללה לחדד את התפיסה המבצעית והאסטרטגית שלו.

**מילות מפתח:** סוריה, חזבאללה, חמאס, מלחמת לבנון השנייה, לוחמה היברידית

סיום סבב מעשי האיבה האחרון בין ישראל לבין חמאס ברצועת עזה הוביל לדיון בשאלה, מי מן הצדדים יצא ממנו מנצח ומי הובס. יש הטוענים כי הישגיו הצבאיים של חמאס במלחמה האחרונה היו מועטים מאוד, וכי אלה קוזזו במידה רבה לנוכח ההפסדים והנזקים הניכרים שהוא ספג במאגר אמצעי הלחימה שלו, בתשתיות,

יורם שוייצר הוא חוקר בכיר, ראש תכנית המחקר טרור ולוחמה בעצימות נמוכה ד"ר בנדטה ברטי היא עמיתת מחקר במכון למחקרי ביטחון לאומי

בהנהגה הצבאית, וגם בשל הנזק המשמעותי שנגרם לאוכלוסייה האזרחית הנשלטת על ידו ברצועת עזה. בה בעת, ממשיך מצבו הפוליטי והפיננסי של החמאס להיות מעורער, כאשר הארגון מתמודד עם בידוד אזורי הולך וגובר, וככל הנראה גם עם הצורך לאפשר הצבת כוחות ביטחון של הרשות הפלסטינית לאורך גבולות הרצועה, בתמורה להקלה משמעותית כלשהי בהגבלות הכלכליות שהארגון פעל במרץ כה רב כדי להסירן. מנגד, רבים טוענים כי חרף שיקולים אלה יכול חמאס להיות שבע־רצון מביצועיו הצבאיים במהלך מבצע 'צוק איתן': לא זו בלבד שהארגון מנע מישראל ניצחון חד־משמעי, אלא שבפועל הוא הצליח להכתיב לישראל את משך הלחימה באמצעות דחיית ניסיונות רבים להפסקת אש, תוך הצגת שיפור ביכולות לוחמת הגרילה ובמיומנויות הצבאיות שלו מאז מבצע 'עופרת יצוקה'. מבחינה מדינית, עלה בידי חמאס לשוב ולמצב עצמו במפה המדינית האזורית כשחקן משמעותי, וגם – לפחות על פי סקר שנערך לאחרונה – זכה לשיפור חשוב, אף אם קצר־מועד, בפופולריות שלו בקרב פלסטינים מן השורה.<sup>1</sup>

השאלות בדבר ההישגים וההפסדים של חמאס ושל ישראל בסבב מעשי האיבה האחרון חשובות לא רק לקביעת ההתפתחויות המדיניות העתידיות ברצועת עזה, אלא גם לכל הנוגע להתפתחות היחסים המורכבים בין שני הצדדים היריבים. למעשה, שלב הלחימה ושלב סיום הלחימה במבצע 'צוק איתן' 2014 נבחנו בקפידה גם על ידי אחד מאויביה העיקריים של ישראל באזור – ארגון חזבאללה הלבנוני – שמפיק מהם לקחים רלוונטיים ליישום ב"מלחמה הבאה" שלו עם ישראל.

לאחר הערכת מעמדו הנוכחי, המקומי והאזורי של חזבאללה וניתוח האסטרטגיה הכוללת שלו, מתעמק מאמר זה בשאלה בדבר אפשרות "המלחמה הבאה" בין הארגון הלבנוני השיעי לבין ישראל, תוך הדגשת לקחים רלוונטיים שהארגון עלול להפיק ממבצע 'צוק איתן', זאת במקביל להתמקדותו במעורבות המתמשכת בסוריה.

## המלחמה האורבת מעבר לפינה? ההכנות של חזבאללה מאז "הניצחון האלוהי"

במהלך העשורים האחרונים התפתחו במידה ניכרת היחסים ודפוסי ההתנגשות בין ישראל לבין חזבאללה. שלב מעשי האיבה הראשון נמשך מ־1982, שנת הקמתו של הארגון, ועד 1990, בהקשר של מלחמת האזרחים בלבנון ובעקבות מעורבותה הצבאית הכוללת של ישראל במדינה זו. באותה תקופה התבסס חזבאללה על טקטיקות שנעו מהתקפות קונבנציונליות נגד צה"ל ועד ללוחמה א־סימטרית ופעולות טרור בשטח לבנון ומחוץ לו, לרבות שימוש במכוניות תופת, פיגועי התאבדות וחטיפות של ישראלים ושל נתינים זרים. עם סיום מלחמת האזרחים בלבנון השתנו מאוד כללי המשחק בין ישראל לבין חזבאללה, כאשר שדה הקרב הצטמצם בעיקרו ל"רצועת הביטחון" – שטח שהיווה כעשרה אחוזים משטחה

הכולל של לבנון, ואשר היה נתון לשליטה צבאית הן של צה"ל והן של צבא דרום-לבנון (צד"ל). על אף שני סבבי הסלמה צבאית בשנים 1993 ו-1996, היחסים בין ישראל לחזבאללה עוצבו תוך השפעה גוברת של היגיון המחייב ריסון הדדי ויחסי גומלין. הכללים אף התבטאו במזכר הבנות כתוב, שאמנם לא נחתם, שבו צוין כי צה"ל יימנע מפגיעה מכוונת באזרחים או במטרות צבאיות, בתמורה להימנעותו של חזבאללה מביצוע התקפות דומות בתוך תחומי הקו הירוק בישראל.<sup>2</sup> בעקבות הנסיגה החד-צדדית של ישראל מלבנון אל מאחורי 'הקו הכחול' בשנת 2000, הוגבלו עוד יותר כללי העימות הישיר בין ישראל לבין חזבאללה, וצומצמו בעיקרם למה שמכונה האזורים השנויים במחלוקת, כגון חוות שבעא – אזור המצוי בשליטה ישראלית, ואשר לגביו טוענים חזבאללה והממשלה הלבנונית כי הוא מהווה שטח לבנוני (ואילו האו"ם רואה באזור זה שטח סורי).

כללי המשחק השתנו לחלוטין בקיץ 2006, כאשר חזבאללה ביצע בשטח ישראל וסמוך לגבול פעולה שנועדה לחטוף חיילי צה"ל, כדי להחליפם באסירים לבנונים שנותרו באותה העת בישראל. פעולה זו היוותה את הגורם למלחמת לבנון השנייה שנמשכה 34 ימים. ההסלמה האלימה הייתה תוצאה ישירה של אי-הערכה נכונה של חזבאללה לגבי תגובתה של ישראל להפרת כללי המשחק מצידו, כפי שהודה בכך מאוחר יותר חסן נסראללה, המזכיר הכללי של חזבאללה. ללא קשר לכך, ישראל הגיבה למה שהיא העריכה כשחיקה בהרתעה שלה (הן כלפי חזבאללה והן ברמה האזורית, באופן כללי יותר) באמצעות העלאת הסיכונים, הן על ידי העלאת רמת התגובה הצבאית והן על ידי הרחבת אזור הפעילות אל מעבר לגדה הצפונית של נהר הליטני.

מלחמת לבנון השנייה היוותה, ללא ספק, אירוע "קו פרשת מים" ביחסי ישראל-חזבאללה, ומאז סיומה עוסקים שני הצדדים בבחינה עצמית מעמיקה ובניתוח עמדותיהם ומצבם, תוך זיהוי נקודות החולשה העיקריות וטיפול בהן, ובהתמודדות עם האתגרים שהיריב מציב להם.

במקרה של חזבאללה הובילה הכנה זו להתחזקות צבאית, שהתבטאה בגידול משמעותי במספר המתגייסים לשורותיו, בגידול חד במאגר הנשק ובתשתיות וכן בהשקעה בשיפור יכולות הלחימה, כל זאת בסיועה הישיר של איראן (וכן של סוריה). במובן זה, במלחמתו הבאה של חזבאללה נגד ישראל הוא צפוי לאושש את המגמה שבלטה כבר בשנת 2006, של מעבר ממיליציה – צבא בלתי-סדיר – כפי שהיה הארגון בשנות השמונים – לצבא היברידי (או "צבא ללא מדינה").<sup>3</sup> בקיץ 2006, פירוש הדבר היה כי חזבאללה התבסס למעשה באופן לחימתו על שילוב בין טקטיקות קונבנציונליות-למחצה וקונבנציונליות, תוך השקעה בוזמנית בטיפוח יחידות קטנות המאמצות טקטיקות של לוחמת גרילה תוך שימוש בנשק לירי מנגד, המקושר בדרך כלל לכוחות של צבא סדיר.<sup>4</sup>

מאז עוסק חזבאללה בשדרוג מאגר אמצעי הלחימה הקונבנציונליים שלו, וכן בהכשרת כוחות ובהכנה לקראת פעילות צבאית קונבנציונלית יותר. תהליך זה התקדם בד בבד עם מאמציו של הארגון לשקם ולשפר את הבונקרים התת־קרקעיים ואת תשתית המנהרות שלו מבחינת איכות וכמות, כדי להפחית את פגיעותם להפצצות מן האוויר, במקביל לשדרוג משמעותי של מלאי הרקטות והטילים שלו.<sup>5</sup> שיפור ביכולות איסוף מודיעין וביכולות ריגול נגדי היווה גם הוא חלק מצעדי ההכנה של הארגון לאחר מלחמת לבנון השנייה, והוא התבטא, לדוגמה, בהתמקדות הארגון בשמירה על מערך התקשורת העצמאי שלו ובשדרוג, הכולל רשת סיבים אופטיים הפועלת בחסות איראן.<sup>6</sup> במקביל, חזבאללה התמקד באחרונה בהכשרת לוחמיו לביצוע פעולות מעבר לגבול עם ישראל.

צעדי הכנה צבאיים אלה נעשו במקביל לפרסום הצהרות מדיניות ברורות ביותר, בדבר החזון והאסטרטגיה של חזבאללה בכל הנוגע למלחמתו הבאה עם ישראל. אכן, אחרי שנסראללה כינה את מלחמת לבנון השנייה "הניצחון האלוהי", הוא תיאר את סבב האלימות הבא נגד ישראל כ"מלחמת המחץ"<sup>7</sup> – התבטאות המצביעה באופן ברור על יעדיו השאפתניים של הארגון בכל הנוגע לסבב הלחימה הבא שיתלקח בינו לבין ישראל. באופן דומה, הדוקטרינה הצבאית של חזבאללה לאחר מלחמת לבנון השנייה מתמקדת במה שנסראללה כינה 'שוויון אסטרטגי', בשילוב עם גמול מידתי, כאשר הארגון מתייחס למשוואת הכוח החדשה באופן הבא: תל־אביב תמורת ביירות, ונמל התעופה הבינלאומי בן־גוריון תמורת נמל התעופה הבינלאומי רפיק חרירי.<sup>8</sup> בנוסף, הארגון הצהיר כי הוא יגיב לפלישה של צה"ל ללבנון בפלישה נגדית לשטח ישראל, וישלח את כוחותיו לכבוש את אזור הגליל.<sup>9</sup> על אף שהצהרה זו נועדה, ככל הנראה, למטרות לוחמה פסיכולוגית, היא מצביעה על חזון המבטא שאיפה להעביר את שדה המערכה לשטחי מדינת ישראל. עם זאת, תהיה זו טעות להניח כי ההכנות המקיפות למלחמה, הננקטות משני עברי הגבול מאז קיץ 2006, מצביעות על להיטותם של הצדדים להיקלע לסבב לחימה נוסף ביניהם. ההיפך הוא הנכון: ממועד סיום מלחמת לבנון השנייה מציגים ישראל וחזבאללה עניין משותף במניעת מלחמה נוספת, אשר מוביל להתנהלות מאופקת על פי רוב, שניזונה מן ההנחה המשותפת של הצדדים כי סבב הלחימה הבא יהיה קשה ואינטנסיבי הרבה יותר מכל התנגשות קודמת ביניהם. אמונה זו, המבוססת על הרתעה הדדית, מתקיימת בפועל מאותו מועד, והיא משליטה שקט מתוח אך כמעט בלתי־מופרע לאורך 'הקו הכחול'.<sup>10</sup>

בה בעת, חשוב לזכור כי הריסון ההדדי לגבי תקיפות ישירות אינו תקף בתחומים אחרים: לדוגמה, אפשר להזכיר מספר מעשי תקיפה שיוחסו לישראל, לרבות חיסול ממוקד של מפקדים בכירים בחזבאללה כגון עמאד מורנייה בפברואר 2008 וחוסן לאקיס בשנת 2014. באופן דומה, במהלך שלוש השנים האחרונות הותקפו כמה

שיירות שהובילו אמצעי לחימה מתוחכמים בשטחה של סוריה (ולפחות פעם אחת בלבנון), שהיו מיועדים לארגון חזבאללה. בנוסף הואשם חזבאללה בביצוע מספר התקפות פזורות נגד צה"ל לאורך קווי הגבול עם לבנון ועם סוריה, ולוחמי חזבאללה היו לכאורה גם פעילים למדי בזירה הבינלאומית, כאשר נשלחו על ידי הארגון לבצע פיגועים נגד יעדים ישראליים ויהודיים בטורקיה, באזרבייג'ן, בקפריסין, בבולגריה בתאילנד ואף בפרו.

בהקשר זה, מעניין במיוחד להעריך כיצד – אם בכלל – שינו מלחמת האזרחים בסוריה והשפעתה על לבנון מבית את חישוביו של חזבאללה ביחס למלחמה הבאה עם ישראל.

## סוריה: מצבו הנוכחי המורכב של חזבאללה והסבירות למלחמה נוספת עם ישראל

מלחמת האזרחים המתחוללת בסוריה אילצה את חזבאללה למקד את תשומת לבו בתמיכה במשטרו של בשאר אל-אסד – הן מבחינה פוליטית והן מבחינה צבאית. תמיכה זו במשטר אסד מונעת ממספר שיקולים אסטרטגיים, ביניהם האינטרס של חזבאללה בשימור שותפותו המדינית עם סוריה, וכן בשמירה על מאזן הכוחות הפנים-לבנוני הנוכחי. השותפות של חזבאללה עם איראן ותפקידה של סוריה, הן כחברה ב"ציר ההתנגדות" של טהראן והן כחוליה המדינית והלוגיסטית המקשרת בין חזבאללה לבין טהראן, תורמים אף הם להבנת עומק המחויבות של ארגונו של נסראללה לאסד.

על כן תמך חזבאללה באופן פעיל במשטרו של אסד מאז תחילת המהפכה בסוריה בראשית שנת 2011, על אף שתפקידו עבר שינוי הדרגתי – מגורם שהציע תמיכה מדינית ושימש יועץ, לגוף המאמן ומעניק תמיכה צבאית ישירה במבצעי לחימה התקפיים והגנתיים כאחד.<sup>11</sup> לוחמי חזבאללה הצליחו להעניק מעת לעת גם סיוע ארטילרי חשוב לצבא הסורי, ולתרום תרומה מכרעת להשגת ניצחונות במספר קרבות חשובים, על סמך התמקדותם הגוברת בהכשרה צבאית קונוונציונלית בעקבות מלחמת לבנון השנייה. עם ניצחונות אלה נמנים הכיבוש של אל-קוסייר באביב 2013 – עיירה במערב-סוריה שהוערכה כנקודת מפתח להבטחת מסדרון מעבר בטוח בין סוריה לבין לבנון, ובין דמשק לבין אזורי העלווים בחופיה הצפון-מערביים של סוריה. במאוס 2014 מילא חזבאללה תפקיד חשוב בכיבוש העיירה יברוד. הדבר גרם לניתוק קו אספקה חשוב של המורדים, והוביל לגירוש כוחות האופוזיציה ממעוזם העיקרי האחרון באזור קלמון, שבו נוהלו קרבות רבים.

אין זה מפתיע, אם כן, שהמערכה של חזבאללה בסוריה אילצה את הארגון להעדיף את "החזית המזרחית" שלו, והדבר היווה מבחינתו תמריץ ישיר נוסף להימנע מהיגררות למלחמה נוספת עם ישראל. זה גם מסביר מדוע סדרת התקפות

אווריות בלתי־מזהות נגד נכסי חזבאללה בסוריה, שבוצעו במהלך שלוש השנים האחרונות, ויוחסו לישראל ללא תגובה ישירה וגלויה מצד הארגון. גם תגובת הארגון לתקיפת יעד שלו בעמק הבקאע בלבנון (24 בפברואר 2014)<sup>12</sup> הייתה בסופו של דבר מוגבלת יחסית וכללה מתקפת רקטות והנחת מטעני נפץ לאורך הגבול עם רמת־הגולן ובאזור חוות שבעא<sup>13</sup> שאותתה, לישראל להמנע מהסלמה אך בה בעת ביטאה, אינטרס של הארגון במניעת הסלמה נוספת.

במקביל, מאז תחילת מלחמת האזרחים בסוריה מגביר חזבאללה את תשומת לבו למצבו בזירה הפנימית בלבנון. ראשית, מלחמת האזרחים בסוריה תרמה להעמקת הפערים הפוליטיים־עדתיים שהיו קיימים בלבנון עוד קודם לכן, ולהחרפת הטונים ורמות העוינות בשיח הפוליטי. כתוספת למצב הנוכחי המורכב בלבנון, הסכסוך הסורי המתמשך הפעיל לחץ נוסף על לבנון באמצעות הזרם הקבוע של פליטים סורים הנכנסים ללבנון, שהסתכם ב־1.2 מיליון איש לערך עד אוגוסט 2014 – יותר מעשרים אחוזים מכלל אוכלוסייתה של לבנון. מספר זה צפוי לעלות ל־1.5 מיליון איש עד סוף שנה זו.<sup>14</sup>

שנית, השקעתו של חזבאללה בסוריה והבעת התמיכה שלו במשטרו של בשאר אל־אסד הפכו את הארגון ואת הקהילה השיעית בלבנון ליעד של מעשי אלימות, שבוצעו על ידי ארגונים סלפיים־ג'האדיסטיים לבנוניים. במהלך שנים־עשר החודשים האחרונים בוצעו מספר התקפות אלימות נגד חזבאללה, כולל סדרת פיגועי התאבדות נגד מטרות איראניות כגון השגרירות בביירות, ונגד אחדים ממעוזי חזבאללה, כגון רובע דאחיה בדרומה של ביירות.

חזבאללה מתייחס ברצינות רבה מאוד לאיום מתגבר זה מצד ארגונים תכפיריים – כפי שמכנה אותם המזכיר הכללי נסראללה – והוא משקיע רבות בפיקוח על נכסיו ובהגנה עליהם, על אנשיו ועל כפריו, ואף הרחיב את שיתוף הפעולה שלו עם צבא לבנון. סיוע מעין זה משמעותי מנקודת מבט מבצעית ופוליטית כאחת, שכן חשוב לחזבאללה להבטיח שההתייחסות להתקפות נגד הארגון ונגד הקהילה שלו תהיה כאל אירועי טרור בעל אופי לאומי, ולא כאל בעיה של ארגון חזבאללה בלבד. הגבלת האיום התכפירי חשובה במיוחד לחזבאללה מכמה סיבות, ביניהן האינטרס שלו במניעת חיכוכים פנימיים בלבנון, והצורך שלו להיתפס כמעניק ביטחון אפקטיבי לקהילה השיעית במדינה, המהווה את עמוד התווך של התמיכה בחזבאללה בלבנון.

בנושא הקיטוב הפנימי והאיום ההולך וגובר מצד קבוצות סוניות רדיקליות – ביניהן 'ג'בהת אל נוסרה' ובמיוחד ארגון 'המדינה האסלאמית' – הפנה חזבאללה את השפעתו הפוליטית ואת משאביו הארגוניים לעבר הזירה הפנימית, תוך המשך מעורבותו במערכה הצבאית בסוריה. על כן, סביר להניח כי בטווח הקצר, שילוב זה בין לחץ מבית לבין מעורבות בזירה חיצונית יוסיף ויתרום לעניין מופחת של

חזבאללה בהתנגשות עם ישראל. כמובן, אין בהנחה זו כדי לשלול אפשרות שבכל זאת תפרוץ מלחמה, בין אם כתוצאה מטעות קשה בהערכה – של ישראל או של חזבאללה – ובין אם כתגובה להתפתחות דרמטית בחזית האיראנית-ישראלית. בטווח הארוך, אין זה ברור כלל אם מעורבותו הנוכחית של חזבאללה בסוריה תסייע לביצועיו העתידיים של הארגון במלחמה אפשרית נגד ישראל, או תפגע בהם. חזבאללה מסובך בסוריה עם שלושת אלפים עד ארבעת אלפים לוחמים המעורבים בפעולות האיבה<sup>15</sup> – מספר גבוה לכל הדעות לארגון המונה, על פי הערכות, כחמשת אלפים לוחמים במשרה מלאה, בנוסף לחמישה-עשר עד עשרים אלף קצינים במשרה חלקית או במילואים.<sup>16</sup> בנוסף, הארגון נחל הפסדים ניכרים במערכה בסוריה – כולל אובדן של מפקדים צבאיים חשובים ושל אלף חיילים לפחות.<sup>17</sup> למרות זאת, חלק הארי של המבנה הצבאי ושל מאגר אמצעי הלחימה של הארגון, שעלול לשמש במלחמתו הבאה עם ישראל, נותר ללא פגע. ראוי לציין כי חזבאללה המשיך להשקיע בהרחבת שורותיו ובשדרוג הנשק שברשותו מאז החלה מלחמת האזרחים בסוריה, תוך ניסיון להרחיק משדה הקרב הסורי את לוחמיו המאומנים במיוחד לקראת עימות עם ישראל, כגון יחידות לוחמים נגד טנקים.<sup>18</sup> יתר על כן, זירת האירועים בסוריה מהווה הזדמנות חשובה לארגון ובמיוחד למגויסים החדשים, הזוכים לשיעורים בעלי ערך הן בלחימה קונבנציונלית והן בניהול פעילות התקפית מורכבת בשטח בלתי-מוכר.

### מבט לעתיד: מסקנות ממבצע 'צוק איתן'

אף על פי שההסתבכות הנוכחית של חזבאללה אינה אמורה לדרבן אותו לשאוף לעימות כולל עם ישראל, אין פירוש הדבר כי הארגון השיעי-לבנוני לא עקב מקרוב ובעניין רב אחר סבב מעשי האלימות האחרון בין חמאס לבין ישראל, ולא ניתח את הלקחים ממנו. חזבאללה עקב מקרוב אחר ההתפתחויות במבצע 'צוק איתן', והביע את הזדהותו עם רצועת עזה בהזדמנויות רבות תוך גינוי הצעדים הישראליים, ואף הרחיק לכת והכריז על כוונתו לתמוך ב"התנגדות". עם זאת, לנוכח מצבו הנוכחי המורכב בסוריה ובלבנון, חזבאללה לא התכוון לתרגם את הכרזותיו למעשים. חשוב מכך, סביר להניח גם כי חזבאללה עקב מקרוב גם אחר המהלכים שהובילו לבסוף להתנגשות האלימה בין חמאס לבין ישראל. חזבאללה הוא אכן ארגון מתוחכם במיוחד, המגלה עניין אמיתי בלימוד היריב ובהבנתו באופן מקיף. על כן עוקב חזבאללה מקרוב בכל עת אחר התנהלותה של ישראל, הן בשדה הקרב והן בזירה המדינית.

לאחרונה ובעקבות מבצע 'צוק איתן' הסיק חזבאללה, ככל הנראה, מספר מסקנות מעניינות באשר ליכולות הלחימה של ישראל ולנחישותה.

ראשית, מבצע 'צוק איתן' אישר לקח שאותו למד חזבאללה עוד ב-2006, והוא האפקטיביות שבהסתמכות על רקטות קצרות-טווח – שהן קלות לאחסון, לנייד ולשימוש – הנורות במטח צפוף, לצד יכולתן להפחיד את האוכלוסייה האזרחית ולשבש את חיי השגרה בישראל. יתר על כן, מטחי רקטות מרוכזים המכוונים לעבר יישובים הסמוכים לקו הגבול עלולים לגרום לנטישה המונית שאפשר להציג אותה כהישג צבאי, בדיוק כפי שנהג חמאס לאחר מבצע 'צוק איתן'. נוסף לכך, ירי כזה משמש כלי בלוחמה הפסיכולוגית ומנוף לחץ על הממשלה בישראל, שמקורו בחזית האזרחית הפנימית. עם זאת, במקרה של חזבאללה, אפשר לגבות את הרקטות קצרות-הטווח באמצעות מאגר של טילים ארוכי-טווח, המהווים נשק מתוחכם ומדויק הרבה יותר, לשימוש בטווחים בינוניים וארוכים. בנוסף לשימוש חיי השגרה בישראל, לפגיעה במורל וליצירת מנופי לחץ פוליטיים, הבלוט מבצע 'צוק איתן' נקודות המתאימות במיוחד להוות יעדים לתקיפה, ובהן בנמל התעופה הבינלאומי בן-גוריון. סביר להניח כי במלחמה עתידית יסתמך חזבאללה על נשק מתוחכם ומדויק במידה רבה יותר, כדי לפגוע בנמל התעופה האזרחי הראשי של ישראל. סברה זו עולה בקנה אחד עם הכרזותיו של נסראללה אחרי מלחמת לבנון השנייה, שבהן הוא רמז על האינטרס של הארגון לפגוע בתשתיות החיוניות של ישראל, לרבות בתחנות כוח, מאגרי גז, נמלי תעופה ונמלי ים.

במקביל, חזבאללה רואה בתגובות הציבור בישראל לניסיונותיו הכושלים של חמאס לבצע פעולות בשטח ישראל דרך רשת המנהרות אישור לאפקטיביות של מערכת תת-קרקעית מרשימה, ושל התמקדותו לאחרונה באימון יחידות לביצוע פעולות בשטח ישראל. חזבאללה אמנם לא יוכל לתפוס שטחים בישראל, אולם כמה חדירות ממוקדות לישראל דרך מנהרות תת-קרקעיות יהוו כלי אפקטיבי ביותר בלוחמה פסיכולוגית.

שנית, ככל הנראה חזבאללה עקב מקרוב אחר נחישותה של ישראל להילחם ברצועת עזה, והגיע למסקנה כי המדינה מהססת כיום, יותר מאי-פעם בעבר, לנהל מבצעים קרקעיים הכרוכים בנפגעים רבים. אחדים אף יטענו כי חוסר רצונה של ישראל לפתוח במערכה קרקעית רחבת-היקף ברצועת עזה חרף ירי הרקטות המתמשך עשוי להצביע על גישה מאופקת כלפי המלחמה הבאה עם חזבאללה, הרבה יותר ממה שמשתקף מן ההכרזות הפומביות שלה.

שלישית, מבצע 'צוק איתן' הדגיש לקח נוסף שברור כי מקורו במלחמת לבנון השנייה: העובדה שכאשר הירי ייפסק, יהיה חזבאללה מסוגל להציג את אי-ההפסד שלו במערכה כניצחון, ללא קשר למחיר שאי-ההפסד כזה יגבה לבסוף מן המנגנון הצבאי שלו, או מלבנון כמדינה.

מובן כי אף אחת מן המסקנות הללו אינה חדשה או מפתיעה לגמרי, אך ייתכן שביכולתן לתרום לשיפור האסטרטגיה של חזבאללה ושל גישתו כלפי ההתנגשות

האלימה הבאה עם ישראל. בה בעת, ההסתמכות המוגזמת על דמיון בין רצועת עזה לבין לבנון עלולה להתברר כמסוכנת מבחינת חזבאללה.

אכן, לנוכח ההבדלים הגדולים הקיימים במאגר הנשק של חמאס לבין זה של חזבאללה – הן באיכות והן בכמות – ובהתחשב ברקטות ובטילים המדויקים והמתוחכמים יותר של חזבאללה, עשויה ישראל להחליט להגיב באופן מקיף הרבה יותר כבר בשלב הלחימה ההתחלתי של התנגשות אפשרית עם הארגון. החלטה ישראלית כזו עלולה להביא למלחמה כוללת שתגבה קורבנות רבים יותר מקרב האזרחים (בשני הצדדים), ותגרום נזק בהיקף נרחב לתשתיות. באופן דומה, ישראל ודאי לא תשלים עם סגירת המרחב האווירי או הימי שלה, וסביר להניח שתגיב בעוצמה רבה ובכל מחיר כמעט כדי לשבור "סגר" מעין זה.

פרשנות מוטעית מצד חזבאללה של מדיניות ההתקפה המוגבלת, באופן יחסי, בה נקטה ישראל במהלך מבצע 'צוק איתן' עשויה להתברר כמסוכנת באופן מיוחד עבור הארגון, אם היא תוביל אותו לחישוב שגוי נוסף, אשר יגבה ממנו ומלבנון מחיר גבוה, בדומה למה שאירע ב־2006, אלא שהפעם ההשלכות עלולות להיות שונות וקטלניות הרבה יותר עבור שניהם.

### מבט לעתיד: התפתחות יחסי ישראל-חזבאללה

מאז סיומה הפתאומי למדי של מלחמת לבנון השנייה, נשמרת בדרך כלל רגיעה לאורך 'הקו הכחול'. התפיסה המשותפת לשני הצדדים, שלפיה סבב אלימות נוסף יהיה נרחב ויגרום נזק רב, אכן הובילה לכך שבאזור זה שורר שקט מתוח הנובע, למעשה, מהרתעה הדדית. בהקשר זה, מלחמת האזרחים שהחלה בסוריה חיזקה עוד יותר את הסטטוס קוו, בכך שגרמה לחזבאללה להתמקד ב"חזית המזרחית" שלו. במבט לעתיד, ובהנחה כי לא תחול התפתחות בלתי־צפויה במלחמת האזרחים בסוריה, צפוי חזבאללה להתמיד במעורבותו בלחימה בזירה זו כדי להבטיח את הישרדותו של משטר אסד. במקביל ימשיך הארגון להשקיע משאבים נוספים כדי לבסס את הגנתו על נכסיו, על תשתיותיו ועל הכפרים שלו מפני איומים של ארגונים תכפיריים בתוך לבנון. סביר להניח כי הארגון ישאף להימנע מפתחת חזית לחימה נוספת, עם ישראל, אך זאת תוך שמירה על ערנות בכל הנוגע לתוכניותיה של ישראל, והמשך המעקב אחר צעדיה והתנהלותה. בהקשר זה, נראה כי חזבאללה עקב מקרוב אחר סבב מעשי האיבה האחרון בין ישראל לבין חמאס, בבקשו להפיק לקחים רלוונטיים עבורו.

בראייה כוללת ולנוכח האתגרים המיוחדים שמציבה הגיזרה הצפונית, ניתן לומר כי אף על פי שאפשר להפיק תובנות אחדות מן האירועים של לחימת צה"ל במבצע 'צוק איתן', האסטרטגיה הישראלית לגבי רצועת עזה אינה יכולה להוות מודל מדויק למבצעים צבאיים עתידיים מול חזבאללה בלבנון.

## הערות

- 1 See "Special Gaza Poll," *Palestinian Center of Policy and Survey Research*, September 2, 2014, [http://www.pcpsr.org/sites/default/files/Special%20Gaza%20War%20Poll%20english%20\\_0.pdf](http://www.pcpsr.org/sites/default/files/Special%20Gaza%20War%20Poll%20english%20_0.pdf)
- 2 Israel-Lebanon Ceasefire Understanding, April 26, 1996, [http://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace\\_agreements/il\\_ceasefire\\_1996.pdf](http://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/il_ceasefire_1996.pdf)
- 3 Ralph Peters, "Lessons from Lebanon: The New Model Terrorist Army," *Armed Forces Journal International*, October 2006, <http://www.armedforcesjournal.com/lessons-from-lebanon/>
- 4 David E. Johnson, *Hard Fighting: Israel in Lebanon and in Gaza*, RAND, 2011, <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG1085.html>
- 5 Richard Beeston and Nicholas Blanford, "Hezbollah Stockpiles 40,000 Rockets near Israel Border," *The Times*, 5 August 2009, <http://vladtepesblog.com/2009/08/04/hezbollah-stockpiles-40000-rockets-near-israel-border/>
- 6 Benedetta Berti, "HizbAllah's Counterintelligence War," *Sentinel*, February 16, 2012, <https://www.ctc.usma.edu/posts/hizb-allahs-counterintelligence-war>
- 7 Amal Saad-Ghorayeb, "The Hizbollah project: last war, next war," *Open Democracy*, August 13, 2009, <https://www.opendemocracy.net/article/the-hizbollah-project-last-war-next-war>
- 8 ראו: נאום נסראללה (בערבית), 16 בפברואר 2010, <http://www.youtube.com/watch?v=RPtto7KnHCM>
- 9 Dominic Evans, "Hizb'Allah Chief Threatens To Seize Control Of Galilee," *National Post*, February 17, 2011; "Resistance Setting New Equations to Protect Lebanon," *Al Manar*, February 19, 2011, <http://www.almanartv.com.lb/english/adetails.php?fromval=2&cid=14&frid=23&seccatid=14&eid=3091>
- 10 See Jean-Loup Samaan, *From War To Deterrence? Israel-Hezbollah Conflict Since 2006*, Strategic Studies Institute And U.S. Army War College Press, The United States Army War College, May 2014, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=1198>
- 11 Jeffrey White, "HizbAllah at War in Syria: Forces, Operations, Effects and Implications," *Sentinel*, January 15, 2014, <https://www.ctc.usma.edu/posts/hizb-allah-at-war-in-syria-forces-operations-effects-and-implications>
- 12 Ilan ben Zion, "Israeli jets reportedly strike arms shipment en route to Hezbollah," *Times of Israel*, February 24, 2014, <http://www.timesofisrael.com/israeli-jets-reportedly-strike-targets-near-lebanon-syria-border/>
- 13 Gili Cohen and DPA, "IDF fires on Hezbollah position after blast on Lebanon border," *HaAretz*, March 14, 2014, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.579928>
- 14 <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=122>
- 15 Jeffrey White, "HizbAllah at War in Syria: Forces, Operations, Effects and Implications."

- Marisa Sullivan, *Hezbollah in Syria*, Institute for the Study of War, Middle East Security Report 19, April, 2014, [http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Hezbollah\\_Sullivan\\_FINAL.pdf](http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Hezbollah_Sullivan_FINAL.pdf) 16
- “Infographic: Hezbollah fighters killed in Syria,” *Al-Akhbar*, March 31, 2014, <http://english.al-akhbar.com/node/19226> 17
- Nicholas Blanford, “Hezbollah lowers fighting age as it takes on Islamic State,” *Christian Science Monitor*, August 18, 2014, <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2014/0818/Hezbollah-lowers-fighting-age-as-it-takes-on-Islamic-State-video> 18